

TBKP Program Tasarısı ve Göçmen İşçi Sorunları

Salih TEMRE

Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin (TBKP) Program Tasarısı'nda, Türkiyeli göçmen işçiler konusuna bir tek cümle ile değinilmekte ve taslakta, "**Yurtdışındaki işçilerin buldukları ülkelerde eşit haklara sahip olması için çalışılmalı, tasarrufların güvenceli ve ülke kalkınması doğrultusunda değerlendirilmesi sağlanmalıdır**" denilmektedir.(1)

Bugün aile bireyleri ile birlikte sayıları üç milyonu aşan ve çok büyük sorunlara sahip olan bu geniş kitleye, TBKP'nin Program Tasarısı'nda bir tek cümle ile yaklaşılması kuşkusuz büyük bir eksikliklerdir.

Bu yazıda, genel hatları ile Türkiyeli göçmen işçilerin belli başlı sorunlarına değinmek ve bu konuda, TBKP'nin Programı için önerilerimizi dile getirmek istiyoruz.

Göçmen işçi sorunlarını, kaynakları, diğer noktalar açısından, dört ana kategoride toplamak olanaklıdır. Birincisi, Türkiyeli göçmen işçilerin buldukları ülkelerin halkı ve işçi sınıfıyla, işçi ve emekçi olmaktan doğan, ortak sorunlardır. Esas olarak, bu sorunların çözümü için gerekli olan politikalar ve mücadele biçimleri, Türkiyeli göçmen işçilerin buldukları ülkelerin partileri, işçi sendikaları ve benzeri yığın örgütleri tarafından üretilmekte ve oluşturulmaktadır.

Ancak, yalnızca bunların değil; aynı zamanda, hem çağımız insanının ortak bir dizi global sorunlarının çözümüne ilişkin politikaların ve mücadele yöntemlerinin saptanmasına katılmak ve buna yardımcı olmak; ve hem de, buldukları ülkelerin işçi sınıfı ve emekçilerinin, barış ve demokrasi güçlerinin mücadelelerine, Türkiyeli göçmen işçilerin en geniş bir biçimde katılımını sağlamak, bizim görevlerimiz arasında-
dır.

İkincisi, Türkiyeli göçmen işçilerin "**yabancı**" olmalarından kaynaklanan; ve onları, yaşadıkları ülkelerin işçi sınıfı ve yurttaşları karşısında yasalar, politikalar ve uygulamalar açısından "**eşitsiz**" kılan; ve "**eşit haklar**" müca-

delesinin konularını oluşturan sorunlardır.

Üçüncüsü, göçmen işçilerin Türkiyeli olmaktan, Türkiye Cumhuriyeti pasaportu taşımaktan ve bunların ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel açılarından, Türkiye ile bağlarını güçlü bir biçimde sürdürmekten kaynaklanan sorunları vardır.

Dördüncüsü, göçmen işçilerin, Türkiye hükümetleri ile işçilerin buldukları ülkelerin hükümetleri arasında imzalanan ikili anlaşmalardan kaynaklanan bir dizi sorunları daha var. Bu anlaşmalarda yer alan bazı hükümler, hem Türkiyeli göçmen işçilerin buldukları ülkelerin bireylerinin sahip oldukları hakları kullanabilmelerine engeldir ve hem de, bazı doğal ve yasal hakların, Türkiye'de kullanılmasına sınırlamalar getirmektedir. Bu ikinci noktada, bir anlamda, Türkiyeli göçmen işçilerin, Türkiye'de de "**yabancı**" sayılmaları ve "**ikinci sınıf**" yurttaş muamelesi görmeleri sonucunu doğurmaktadır. Bütün bu konular, partimizi yakından ilgilendirmekte ve bu sorunların çözümü için, politikalar oluşturmak ve mücadele yöntemleri saptamakta, bizlere ciddi görevler düşmektedir.

İŞÇİ DÖVİZİ GİRİŞLERİ

Son yedi yıl içinde, Türkiye'ye resmi kanaldan gelen işçi döviz girişlerinin miktarı 13 milyar 618 milyon dolardır. Ve bu dönem içerisinde, Türkiye'ye yılda ortalama 1 milyar 946 milyon dolar tutarında işçi döviz girişi olmuştur. (2) Kesin rakam bilinmemekle birlikte, resmi olmayan kanallardan da, Türkiye'ye yılda ortalama 1 ile 1,5 milyar dolar arasında işçi döviz girişinin olduğu tahmin edilmektedir.

Buna göre, Türkiye'ye gelen işçi döviz girişlerinin yılda ortalama 3 ile 3,5 milyar dolar dolayında olduğu görülmektedir. Yurtdışındaki işçilerin memlekete gönderdikleri bu paralar, en başta onların ülkede yaşayan aile parçalarının ve yakınlarının geçimini sağlamak, bir konut sahibi olmak, belli bir

gelir getirecek gayri menkul satın almak, bir işyeri açmak, ya da bir işletmeye ortak olmak ve benzeri amaçlarla kullanılıyor.

Değişik açılardan, işçi döviz girişlerinin önemini gösterebilmek amacıyla, birkaç küçük karşılaştırma yapmakta yarar var. Yılda ortalama 3 ile 3,5 milyar dolar tutarındaki işçi döviz girişi, Türkiye'nin toplam ulusal gelirinin yaklaşık yüzde 6 ile yüzde 7'sini oluşturuyor. Türkiye'de, nüfusun en düşük gelirli kesimi % 40'ı ise; yani, yaklaşık 20 milyon dolayındaki insan, ulusal gelirin % 8,4'ü ile geçiniyor. Demek ki, işçilerimizin her yıl Türkiye'ye gönderdikleri dövizler, alt gelir grubunda bulunan yaklaşık 15 milyon kişinin geçimini sağlayacak bir büyüklüğe denk düşüyor.

Konuya döviz açısından bakıldığında, yine bu paralar, Türkiye'nin toplam dışsatımının yaklaşık yarısı ve yıllık ortalama dış ticaret açıklarının da, tamamı kadardır.

Bu iki örnek, göçmen işçilerin memlekete gönderdikleri bu paralar ile, hem iç pazarın genişlemesi ve ulusal gelire katkı; ve hem de, yatırımlar ve döviz açıklarının kapatılması açılarından, Türkiye ekonomisine büyük bir katkıda bulduklarını gösteriyor.

Bilindiği gibi, dışsatımcı holdinglerin dövizlerine, yıllardır çeşitli teşviklerle yaklaşık yüzde 50 dolayında prim ödeniyor. Ve buna gerekçe olarak da, Türkiye ekonomisinin büyük bir ağırlıkla dövizle bağlı olması gösteriliyor. Ancak, Türkiyeli göçmen işçilerin dövizleri ise, resmi kur üzerinden satın alınıyor ve "**her nedense**", işçi dövizleri için hiçbir teşvik öngörülüyor.

İŞÇİ DÖVİZİ MEVDUAT HESAPLARI

Yurtdışında çalışan göçmen işçilerin, Türkiye ekonomisine katkıları, elbette işçi döviz girişleri ile sınırlı değildir. Örneğin, işçiler bankalarda açtıkları "**işçi döviz mevduat hesapları**" kanalıyla da, değişik açılardan ülke kalkınmasına yardımcı oluyorlar.

1986 yılı verilerine göre, Merkez Bankası ile öteki bankalarda, 300 bin

dolayındaki döviz mevduat hesabına Türkiyeli göçmen işçilerin yatırdıkları para miktarı, 5 milyar doları aşmış bulunuyor. Ve bu hesaplarda toplanan para miktarının, Özal Hükümeti döneminde yaklaşık dört kat arttığı görülüyor. Nitekim, Merkez Bankası'nın verilerine göre, bu hesaplardaki para miktarı, 1983 yılında 1 milyar 334 milyon dolar iken; bu rakam, 1986 yılı sonunda 5 milyar 318 milyon dolara yükselmiştir. (3)

Bu hesaplarda toplanan paralar, 3 ay ile 2 yıl vadeli ve bunlara ödenen yıllık faiz oranı ise, yüzde 6 ile yüzde 11 arasında değişmektedir. Bilindiği gibi, Türkiyeli göçmen işçilerin işçi döviz mevduat hesaplarında toplanan paralar, Türkiye açısından kısa vadeli bir dış borçlanma türüdür. Ve yine bilindiği gibi, Türkiye aldığı öteki dış borçlara, yıllık ortalama yüzde 18 ile yüzde 20 arasında değişen oranlarda faiz ödüyor.

Türkiyeli göçmen işçiler açısından, konuya ilişkin sorunlar, yalnızca bu hesaplardaki paraların düşük faiz ödenmesinden kaynaklanmıyor; aynı zamanda, anapara ve faiz ödemeleri süresinde yapılmıyor, ya da geri ödemeler Türk parası olarak yapılmak isteniyor.

Geril ödemelerin zamanında yapılmaması ve faiz ödemelerinin çoğu kez bir yılı aşkın sürelerle geciktirilmesi, aslında düşük olan faiz oranlarının fiili olarak yüzde 5'in bile altına geriletilmesi anlamına gelmekte ve bu durum, büyük şikayetlere neden olmaktadır. Ayrıca, işçilerin gerek Merkez Bankası ve gerekse özel bankalarda açtıkları mevduat hesaplarındaki paralar, hiçbir devlet güvencesine sahip değildir ve bu nedenle, Türkiye'nin döviz sıkıntısı içine girdiği her durumda, bankalar geri ödemeleri durdurmakta, ya da ödemeler Türk parası olarak yapılmaktadır.

İŞÇİ ŞİRKETLERİ

Bugün Türkiye'de halk şirketleri, hemşeri şirketleri, çok ortaklı şirketler işçi şirketleri olarak tanımlanan ve Türkiyeli göçmen işçilerin ortağı bulunduğu, 580 işletme faaliyet göstermektedir. (4) Bu şirketlere ortak olan göçmen işçi sayısı ise, 350 bin dolayındadır.

•Ayrıca, Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası (DESİYAB) tarafından yapılan açıklamaya göre, bu şirketlerin dışında 167 batık işçi şirketi vardır ve bunların, yurtdışında çalışan ortak sayısı ise 123 bin kişidir. (5)

Bu veriler, yurtdışında çalışan işçilerin büyük bir bölümünün bu kuruluşlara ortak olduklarını göstermektedir. Kaldı ki, işçilerin yatırımları, yalnızca bunlarla da sınırlı değildir. Bunların, işçi şirketleri statüsünde olmayan ve

ekonominin değişik sektörlerinden faaliyet gösteren, çeşitli kuruluşlarda da ortaklıkları vardır.

Bugün, işçi şirketleri ne durumdadır? Bunların bir bölümü, iflas ederek zorunlu kepenk indirmiştir. Bir bölümü ise, henüz faaliyetlerini sürdürmekte olmalarına karşın, bunlar çok güç koşullar altında çalışmakta ve sürekli zarar etmektedirler. Bu nedenle, bu kuruluşlar, işçi ortaklara bir kuruluşluk kâr payı ödeyemedikleri gibi; işçilerin bu işletmelerdeki ortaklık payları da, pratik olarak batmış durumdadır.

İşçi şirketleri, neden zarar ediyor? Ve neden, pekçok işçi şirketi iflas ederek kepenk indirmek zorunda kalıyor? Birinci olarak, hemen hiçbir ciddi devlet desteği ve yardımına sahip olmayan bu şirketler, gerek kuruluş ve gerekse işletme aşamasında, ekonominin kurallarına uygun çalışma olanaklarını elde edemiyorlar. Proje, üretim alanı ve yer seçimi konularında, ciddi yanlışlıklar yapılıyor; yatırım ve üretim aşamasında, bu kuruluşların sermayeleri yetersiz kalıyor.

İkinci olarak, hükümetler bu işletmelere sahip çıkmamış, yıllardır süren ekonomik bunalım ve 24 Ocak'ın yüksek faiz, para ve kredi politikaları, bu kuruluşları güç duruma sokmuş ve başka faktörlerle birlikte, bütün bunlar işçi şirketlerinin önemli bir bölümünün batmasına neden olmuştur.

Üçüncü olarak, hemen hiçbir devlet yardımı ve koruması görmeyen bu kuruluşlar, aynı işkollarında faaliyet gösteren büyük sermayeli işletmelerin rekabetine dayanamıyorlar.

Dördüncü olarak, bu şirketler, daha kuruluşlarında, çok küçük ortaklık payları ile, yönetim olarak belli sermaye gruplarının eline geçmekte; ve bunlar, ya işçileri dolandırarak bu işletmeleri "batık" hale getirmekte (yatırım aşamasında); ya da, bunlar "batmış" gibi gösterilmekte ve sonra da, büyük sermayenin eline geçmektedir.

Bugün, faaliyet halinde olan ve karlı çalışan işçi şirketlerinin sayısı da, az değildir. Ancak, Türkiyeli göçmen işçiler açısından, bu tür işçi şirketlerinde de, durum birincilerden farkı değildir. Çünkü, bugün faaliyet halinde olan ve karlı çalışan işçi şirketlerinin hemen tümü, büyük sermayenin eline geçmiştir; ve ortak işçilere, ya hiçbir kâr payı ödenmemekte; ya da, ödenen kâr payları, çok küçük miktarlarla sınırlı kalmaktadır.

BEDELLİ ASKERLİK VE KONUT SORUNU

Bilindiği gibi, bedelli askerlik konusunda verilen örgütlü mücadele sonucu, bedel 20 bin marktan 15 bin marka indirilmiştir. Şimdi gençler, bedelin 15 bin marktan 5 bin marka indirilmesi için mücadele et-

mektedirler.

Yine bilindiği gibi, bundan bir süre önce yürürlüğe giren "Bedelli Askerlik Yasası"na göre, Türkiye'de ikamet eden yurttaşlar da, 2,5 milyon lira ödeyerek kısa süreli askerlik uygulamasından yararlanabileceklerdir. Açık ki bu yasa ile, yalnızca zengin çocuklarının askerlik yapmaktan kurtulmaları sağlanmakla kalmamakta; aynı zamanda, "ulusal güvenlik ve ulusal savunma" kavramına yeni bir içerik getirilmekte; ve bu yükümlülük, yalnızca emekçi sınıfların sırtına yüklenmektedir.

Konunun, bir başka yanı daha var. Yurtdışındaki gençlerden alınan 15 bin mark tutarındaki bedel, Türk parası olarak yaklaşık 7,5 milyon lira ediyor. Başka bir deyişle, gurbetçi gençler, bu uygulama ile Türkiye'de ikamet edenlere oranla üç kat daha fazla "bedel" ödemek zorunda kalıyor. Bu durum, Anayasa'nın "bütün yurttaşlar, yasalar önünde eşittir" ilkesiyle açıktan çelişiyor.

Yurtdışındaki göçmen işçiler için, Türkiye'de bir konut sahibi olmak istemi, yalnızca geçmişte değil; bugün de, güçlü bir eğilim olma özelliğini korumaktadır; ve bu konuda, ciddi sorunlar vardır.

Ve bu sorunlar, eninde sonunda, Türkiyeli göçmen işçilerin değişik yol ve yöntemlerle yapı kooperatifleri, değişik kişi ve kuruluşlar inşaat firmaları tarafından dolandırılmalarında; veya inşaatın bitiminde anlaşmaya varılan fiyatın çok üzerinde paralar alınarak, işçilerin büyük maddi kayıplara uğramalarında ete kemiğe bürünmektedir.

GÜMRÜK KAPILARI VE KONSOLOSLUKLAR

Yurtdışındaki işçilerin T.C. konsoloslukları ile yasalar gereği zorunlu bir dizi ilişkileri vardır. Ve bu zorunlu ilişkiler, maddi ve moral açılardan, Türkiyeli göçmen işçilerin büyük güçlüklerle karşı karşıya gelmelerine neden olmaktadır.

Birincisi, konsolosluklar görevleri gereği hizmet götürürlerken, değişik adlar altında işçilerden büyük miktarlarda paralar almakta; ve kuruluşlar, bugün birer soygun kâşisi haline getirilmiş bulunmaktadır.

Oylesine ki, yalnızca Türkiye'de hiçbir ücrete tabi olmadan karşılanan hizmetler, yurtdışındaki göçmen işçiler için para karşılığı yerine getirilmekte kalmıyor; aynı zamanda, ücrete tabi işlemlerden de, hem ülkede yaşayan yurttaşlara oranla birkaç kat fazla ücret talep ediliyor ve hem de, "ordu yardımılaşma vakıfları" ve benzeri kuruluşlar için, "bağış" ve "yardım" adları altında zorla paralar alınarak işçiler haraca bağlanıyor.

İkincisi, göçmen işçiler, konsolosluklarda büyük bürokratik engellerle karşılaşmakta ve bunlar, basit bir hizmetin yapılabilmesi için dahi saatlerce bekletilmekte ve işçilere, konsolosluk görevlileri tarafından yapılan hakaret, horgörü ve kötü muamele, yadırganmaya günlük olaylar haline gelmiş bulunmaktadır.

Üçüncüsü, konsolosluklar yurtdışındaki işçilere inançlarından, düşünce tarzlarından, politik görüşlerinden ve örgütlenmelerinden ötürü, değişik yöntemlerle ağır baskılar uygulamakta ve sonuçta, bu uygulamalar işçileri polise ihbar, fişleme, yasal hakların kullanımını engelleme ve pasaportlara elkoymaya değin götürülmektedir.

Türkiyeli göçmen işçilerin büyük bir bölümü, tatilini memleketinde geçirmektedir. Göçmen işçilerin Türkiye'ye giriş ve çıkışlarında, ciddi sorunlar ortaya çıkmakta; ve işçiler, gümrük kapılarında büyük güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Aynı sorunlar, Türkiye'ye kesin geri dönüş yapan işçiler için de sözkonusu olmaktadır.

Birinci olarak, aynen konsolosluklarda olduğu gibi, Türkiyeli göçmen işçiler için gümrük kapıları, bugün birer rüşvet ve soygun kapısı haline getirilmiştir.

İkinci olarak, yine bürokratik engeller ve baskılar yüzünden, Türkiye'ye giriş ve çıkış yapan işçiler, çok uzun süreler gümrük kapılarında bekletilmekte ve perişan hale getirilmektedirler.

Üçüncü olarak, Türkiyeli göçmen işçiler değişik kanallarda ülkeye çok büyük miktarlarda döviz kazandırmalarına rağmen, gerek tatil için girişlerinde ve gerekse kesin geri dönüş durumunda bunlara hemen hiçbir kolaylık sağlanmamakta ve işçilerin, ülkeye gotebilmeleri gereken zati eşya ile armağanlık eşya, hem çok sınırlı tutulmakta ve hem de, bunlardan aşırı oranlarda gümrük vergisi ve değişik adlarda, fonlar için harçlar alınmaktadır.

İKİLİ ANLAŞMALAR DAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Şimdi de, göçmen işçilerin, Türkiye hükümetleri ile işçilerin buldukları ülkelerin hükümetleri arasında imzalanan anlaşmalardan kaynaklanan sorunlar üzerinde durmak istiyoruz. Girişte belirtildiği gibi, buradan kaynaklanan sorunların iki yanı var.

Birincisi, bu anlaşmalarda yeralan bazı hükümler ile Türkiyeli göçmen işçilerin, önemli sosyal ve ekonomik hakları kullanımında, buldukları ülkelerin halkları ile eşit haklara sahip olamaması, Türkiye hükümetleri tarafından kabullenilmiş olunuoyur. Başka bir deyişle, Türkiyeli göçmen işçilerin çalıştıkları ülkeler insanlarıyla aynı haklara sahip olamaması, belli bir yanıyla

bu ikili anlaşmalardan kaynaklanıyor.

İkincisi, yine bu ikili anlaşmalarda yeralan bazı hükümlerle, göçmen işçilerin bazı haklarını Türkiye'de kullanmalarına sınırlamalar getirilmekte; ya da, bunların kullanımı, işçilerin zararına olarak belli koşullara bağlanmaktadır.

Çoğu kez, uluslararası hukuka ve yasalara aykırı hükümler içeren bu ikili anlaşmalarla, hem çalışılmakta olan ülkeler ve Türkiye'de bazı yasal hakların kullanımı olanaksız hale getirilmekte; ve hem de, bu uygulamalarla işçiler geri dönüşe zorlanmaktadır.

Bu konuda, yeni ve güncel olması nedeniyle, iki örnek olay üzerinde durmakta yarar var. Bunlar, bundan bir süre önce Özal Hükümeti ile Federal Almanya Hükümeti arasında imzalanan ikili anlaşmalarla yürürlüğe konulan, "Prim İadeleri" ve "Konut Kredisi" olarak anılan uygulamalardır.

PRİM İADELERİ UYGULAMASI

1973 yılına kadar, Federal Almanya'ya çalışan Türkiyeli göçmen işçiler, gerek işçi payı ve gerekse işveren payı olarak, sosyal güvenlik kurumlarından birikmiş primlerini geri alamıyorlardı.

Daha sonra mahkeme kararıyla birikmiş primlerden yalnızca işçi paylarının geri ödenebileceği kesinleştirilmiştir.

Bundan sonra yine bir mahkeme kararıyla, işveren payından oluşan primlerin geri ödenmemesi biçimindeki uygulamaların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısıyla konu Anayasa Mahkemesine iletilmiştir.

Ancak, konu şu aşamada iken, bundan bir süre önce Federal Almanya ile Türkiye hükümetleri arasında imzalanan "Ek Sosyal Güvenlik Sözleşmesi" ile, mahkemenin ilgili kararına rağmen, Türkiyeli göçmen işçilerin birikmiş primlerini geri alabilme hakları kullanılamaz hale getirilir. Ek Sosyal Güvenlik Sözleşmesi uyarınca, görünürde Türkiyeli göçmen işçiler, yine birikmiş primlerini geri alabileceklerdir. Ancak, işçilerin bu haktan yararlanabilmek için, şu üç koşulu yerine getirmeleri gerekmektedir. Birincisi, işçilerin birikmiş primlerini geri alabilmeleri için, Türkiye'ye kesin geri dönüş yapmaları zorunludur. İkincisi, kesin geri dönüş yapan işçiler, birikmiş primlerini ancak iki yıllık bir bekleme süresinin sonunda alabileceklerdir. Üçüncüsü, prim iadesi uygulamasından yararlanan bir işçi, Türkiye'de sigortalı hiçbir işte çalışamayacaktır; ve bu konuda, Türkiye Hükümeti Federal Almanya tarafına garanti vermektedir.

Açık ki, bu uygulama, herşeyden önce, Federal Almanya Hükümeti'nin işçileri kesin dönüşe zorlama politikasının bir parçasıdır. Yine bu uygulama, hem Federal Almanya ve Türkiye'deki yasalara ve hem de, Federal Mahkeme'nin ilgili

kararına açıktan aykırıdır. Çünkü, ne Federal Almanya yasaları ve ne de, Federal Mahkeme'nin kararı, birikmiş prim iadesini hiçbir koşula bağlamamaktadır. Ayrıca, birikmiş primlerini geri alan bir işçiye, Türkiye'de hiçbir sigortalı işte çalışmamak koşulunun getirilmesi, Anayasa'nın "her yurttaş çalışmaya hakkına sahiptir" ilkesiyle temelden çelişmektedir.

KONUT KREDİSİ UYGULAMASI

Bundan bir süre önce, Federal Almanya ile Türkiye hükümetleri arasında imzalanan bir anlaşma uyarınca, Federal Almanya'da çalışan ve yapı tasarruf hesabı sahibi olan Türkiyeli göçmen işçiler, konut kredisi haklarını Türkiye'de kullanabileceklerdir.

Tavanı 60 bin mark olan konut kredilerinin, Türkiye'de kullanılabilmesi için, şu koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir:

Birincisi, bu haktan yararlanabilmek için, toplam kredi miktarının yüzde 40'lık bölümü yedi yıl içerisinde Alman Yapı Tasarruf Sandığı'na yatırılmış olmalıdır.

İkincisi, bu hakkı kullanan işçiler, dört yıl içerisinde Türkiye'ye kesin geri dönüş yapacaklardır.

Üçüncüsü, bu hakkı kullanan bir işçi, konut kredisinin anapara ve faizlerini, Federal Almanya'da bulunduğu süre içerisinde mark olarak Alman Yapı Tasarruf Sandığı'na ödeyecek; ve geri dönüşte ise, ödemeler Türk parası olarak Emlak Kredi Bankası'na yapılacaktır. Alınan kredinin, anapara ve faiz ödemeleri, en geç 11 yıl içinde tamamlanmış olacaktır.

Dördüncüsü, konut kredisi alanlar, Federal Almanya'da buldukları süreye içerisinde, yüzde 3,5 ile yüzde 6 arasında değişen oranlarda ve Türkiye'ye dönüşte ise, yüzde 19 oranında faiz ödeyeceklerdir.

Beşincisi, konut kredisi alanlar, bu krediye karşılık olarak, satın aldıkları konutu Emlak Kredi Bankası'na ipotek edeceklerdir.

Aynen prim iadeleri konusunda olduğu gibi bu uygulama ile de, Türkiyeli göçmen işçiler kesin geri dönüşe zorlanmakta; ve ayrıca, konut kredisinin Türkiye'de kullanılabilmesi için öngörülen gerekli koşullarla, işçiler büyük bir rizikonun altına sokulmaktadır.

Örneğin, anlaşmaya göre, konut kredisi kullanan bir işçi, yükümlülüklerini yerine getiremediği, yani kredi taksitlerini süresinde ödeyemediği veya Federal Almanya'yı dört yıl içinde terketmediği durumda, aldığı krediyi anapara ve faizleriyle birlikte bir defada ödemek zorundadır. Dahası, alınan kredinin bir defada geri ödenmemesi ve yükümlülüklerinin yerine getirilememesi durumunda, sahip olunan konutun icra yoluyla satışına gidilecek (Ki bu, konutun yok pahasına kapatılması

demek); aynı zamanda uygulanan faiz oranı yüzde 3,5-6 arasında değişen bir oran değil; normal faiz oranı olacak ve ayrıca, parasal cezai müeyyide uygulanacaktır.

Dikkat edilmez ise, Türkiyeli göçmen işçileri bekleyen bir başka büyük tehlike daha var. Bu tehlike, kesin geri dönüşle birlikte, Türkiye'den yapılacak geri ödemelerle ilgilidir. Bu hakkı kullanan bir işçi, Türkiye'ye geri dönüşte bir iş bulabilse bile, eğer ciddi bir tasarruf ile dönüş yapmamış ise, ödenecek borç taksitlerinin miktarı çok büyük olacağından, normal bir işçi ücreti ile bu ödemeleri yapamayacaktır. Örneğin, 10 yıl vadeli 40 bin mark konut kredisi kullanan bir işçi, bugünkü markın değeriyle, ayda yaklaşık 200 bin lira taksit ödeyecek ve bu miktar, bileşik faiz uygulaması nedeniyle kademeli olarak artacaktır.

KONU PROGRAMDA NASIL ELE ALINMALI?

Parti Programı'nda, işçilerin sorunlarının ve bu konudaki politikaların tümüne ve ayrıntılarına girmek, program anlayışının özüne aykırı olacaktır. Esas olan, programda oluşturulacak politika, istem ve vaatlerin özlü bir genellemesini yapmak ve bazı önemli sorunların çözümüne ilişkin olarak somut şeyler söyleyebilmektir. Konuya ilişkin sorunları ve çözüm yollarını çeşitlendirmek, ayrıntılarıyla ele almak ve konuyu zenginleştirmek görevi ise, partinin diğer belgelerinde ve parti yazısında yerine getirilebilecektir.

Bu anlayış çerçevesinde, Parti Programı'nda, konunun aşağıdaki şekilde formüle edilebileceği görüşündeyiz:

İşçi döviz girişleri, resmi kur üzerinden satın alınmamalı, bunlara dışsatımcılara öngörülen oranlarda teşvik uygulamasına geçilmelidir.

İşçi döviz mevduat hesaplarına ödenen faiz oranları yükseltilmeli ve geri ödemeler, anapara ve faiz olarak zamanında yapılmalıdır. Ayrıca, bankalardaki döviz mevduat hesapları için devlet güvencesi verilmelidir.

İşçi şirketleri konusunda, devlet sektörü aktif rol oynamalı ve işçilerin, bu doğrultudaki girişimlerine öncülük etmelidir. Göçmen işçilerin devlet sektörüyle oertaklık biçiminde yapacakları yatırımlara, enflasyon ve faiz oranları toplamının üzerinde kar garantisi öngörülmelidir.

Kesin geri dönüş yapan ortak işçilerin, bu işletmelerde çalışmalarına öncelik tanınmalı ve işçilerin, bu kuruluşların yönetimlerine katılmaları sağlanmalıdır.

Halen batık olan işçi şirketleri, devlet eliyle kurtarılmalı ve devlet sektörü, bunlara ortak edilmelidir.

İşçi şirketlerini, yasalara aykırı olarak ele geçirenlerden hesap sorulmalı, bu konudaki işçi şirketlerinde müfettişler eliyle kovuşturma açılmalı ve işçilerin, haklarına sahip çıkmaları sağlanmalıdır.

Yurt dışındaki işçilerin, Türkiye'de konut edinme istemlerine devlet sektörü öncülük etmeli, bu amaçla bir devlet kuruluşu olan Emlâk Kredi Bankası yeniden örgütlenmeli ve işçilerin özel kişi ve kuruluşlar tarafından istismar edilmelerini önleyecek gerekli önlemler alınmalıdır.

Yurtdışında yaşayan gençler için bedelli askerlik uygulamasına son verilmeli ve gençlerin, hiç bir ödeme yapmadan üç aylık temel eğitimle askerlik yükümlülüğünü yerine getirmelerine olanak sağlanmalıdır.

Gümrük kapıları ve konsolosluklar, birer rüşvet ve soygun kapısı olmaktan çıkartılmalı; ve işçilerin, Türkiye'ye giriş çıkışlarda, konsolosluklarda güçlüklerle karşılaşmalarına neden olan bürokratik engeller ortadan kaldırılmalı ve görevlilerin, keyfi davranışlarına son verilmelidir.

Gümrük mevzuatı, göçmen işçilerin çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlenmeli; işçilerin zati eşyaları, gümrük vergisinden muaf tutulmalı; ve bunların Türkiye'ye soktukları öteki eşyadan alınan vergi oranları düşürülmeli ve fonlar için, işçilerden alınan vergi uygulamalarına son verilmelidir.

Konsolosluklarda, hiçbir yasal dayanağı olmayan işçilerden alınan harçlara ve bağış adı altında zorla alınan ödentilere ilişkin uygulamalara son verilmeli; ve alınacak yasal harçların miktarı ise, Türkiye'de yaşayan yurttaşlardan alınan miktarı geçmemelidir.

Konsoloslukların ve kuruluşlarda görevli personelin, hangi nedenle olursa olsun, işçilere en küçük bir baskı yapmalarına izin verilmemelidir.

Prim iadeleri konusunda, işçiler aleyhine varolan uygulamaları düzeltmek amacıyla, girişimlerde bulunulmalı ve göçmen işçilerin buldukları ülkeler hükümetleriyle, görüşmelere başlanmalıdır. Türkiyeli göçmen işçilerin, hem işveren ve hem de, işçi paylarından oluşan birikmiş primlerinin geri alınması hakkının, hiçbir koşula bağlı olmaksızın tanınması istenmelidir.

Göçmen işçilerin buldukları ülkelerdeki konut kredilerini Türkiye'de kullanabilmeleri için gerekli girişimlerde bulunulmalı ve ancak, bu hakkın kullanımının kesin geri dönüş ve benzeri koşullara bağlanması kabul edilmelidir.

Avrupa Topluluğu (AT) ile Türkiye arasında imzalanan "Aday Ortaklık Anlaşması"na göre, 1986 yılı sonunda, T.C. yurttaşları topluluğa üye ülkelerde serbest dolaşım hakkına sahip olacaklardı. AT'nin yetkili organları, bu hakkın kullanımını tek taraflı olarak belirsiz

bir tarihe erteledi. Toplumun anlaşmaya aykırı, tek taraflı ve haksız kararının ortadan kaldırılması için girişimlerde bulunulmalı ve bu amaçla, hem AT'nin yetkili organları ve hem de, topluluğa üye ülkelerin hükümetleriyle görüşmelere başlanmalıdır.

Göçmen işçilerin buldukları ülkeler ile Türkiye hükümetleri arasında imzalanan ikili sosyal anlaşmalarda yeralan ve işçilerin, buldukları ülkeler halkı ile eşit haklara sahip olmalarını engelleyen hükümlerin ortadan kaldırılması için, ilgili anlaşma metinleri yeniden gözden geçirilmeli ve bu amaçla, ilgili ülkelerin hükümetleri ile görüşmelere başlanmalıdır.

Aynı şekilde, bu ikili anlaşmalarda yeralan ve işçilerin; hem bir doğal ve yasal hakkı Türkiye'de kullanabilmelerini engelleyen; ve hem de, göçmen işçileri, belli ekonomik ve sosyal hakların kullanımını açısında, Türkiye'de yaşayan T.C. yurttaşları önünde de eşitsiz kılan hükümlerin iptal edilmesi istenmeli ve bu amaçla, girişimlerde bulunulmalıdır.

Göçmen işçilerin, buldukları ülkelerde eşit haklar için sürdürdükleri mücadele, aktif olarak desteklenmeli; ve onların, hem eşit haklara sahip olabilmeleri ve hem de, buldukları ülkelerde Türkiyeli işçilere karşı sürdürülen ve giderek yoğunlaşan gerici politika ve saldırıların durdurulması için, ilgili ülkeler hükümetleri ile görüşmelere başlanmalıdır.

SONUÇ VE BİRKAÇ SÖZ

Göçmen işçi kitlesi, neden demokrasi ve barış güçlerinden yana kazanılamıyor? Türkiye "sol"u, demokrasi ve barış güçleri, bunun nedenleri üzerinde şimdi daha fazla durmak ve bu konuda, şimdi daha fazla kafa yormak zorundadır.

Amma, herşeyden önce, biz çuvaldızı kendimize ve iğneyi başkalarına batırmak ve kendi eksikliklerimizi, yanlışlıklarımızı açıklıkla ortaya koymak zorundayız. Kendi açımızdan, bu konuya yaklaşırken, bazı anahtar soruların doğru yanıtları bulunmalıdır. En başta, şu soru yanıt bekliyor: **Türkiyeli göçmen işçiler konusunda, bugün TKP'nin derli toplu bir politikası var mıdır?** Bizim görüşümüze göre, bu soruya olumlu yanıt verilemez.

Eğer bu değerlendirme doğru ise ve abartmalı bir görüş değilse, o zaman bunun nedenleri üzerinde durmak ve iki noktaya dikkati çekmek gerekiyor. Birincisi, TKP'nin bu konuda program ve politika oluşturmasında esas görev, Avrupa parti örgütlerine düşmektedir. Yine bizim görüşümüze göre, Avrupa

parti örgütlerinin, bugüne değin bu görevi yerine getirdikleri söylenemez.

İkincisi, parti yönetiminin, bu konuda gerekli hassasiyeti gösterdiği, Türkiyeli göçmen işçilere ilişkin olarak program ve politika oluşturmada ve geliştirmede, yeterli bir çalışma içinde olduğu ve bu amaçla, Avrupa parti örgütlerini harekete geçirme ve yönlendirme açılarından, gerekli girişimlerde bulunduğu da söylenemez.

Eğer bu değerlendirme doğru ise buradan şu ilk önemli sonucu çıkarmak zor olmayacaktır. Türkiyeli göçmen işçi kitlesine ulaşmak ve onlar arasında, doğru çalışma yöntemleri bulabilmenin temel koşulu, yeterli bir program ve politikaya sahip olmak ve bunu, sürekli geliştirmek ve zenginleştirmekten geçmektedir.

Bu noktaya ilişkin olarak, bir başka değerlendirme daha yapmak ve geçmişten bir ders daha çıkarmak, yararlı olur düşüncesindeyiz. Türkiyeli göç-

men işçilerin sorunlarını, yeterince bildiğimiz söylenebilir mi? Bize göre, bu soruyu da olumlu yanıt verilemez. Eğer bu görüş doğru ise, o zaman öğretmenlik yapabilmek için, öğrencilik sürecini de başlatmamız gerekiyor.

Üzerinde düşünölmeye değer, iki nokta daha var: Birincisi, göçmen işçi kitlesi içinde çalışırken, onların temel sorunlarından kalkarak hareket edebiliyor ve bunların, esas varmak istediğimiz hedef ve amaçlarla ilişki ve bağlarını kurabiliyor muyuz? Ve örneğin, onların güncel sorunları olan ana halkaları yakalayıp, bunları demokrasi ve barış konusuna bağlayabiliyor muyuz?

İkincisi yer yer ve zaman zaman, Türkiyeli göçmen işçilerin günlük sorunları küçümseiyor; ve bunlara eğilmenin, devrimci görevlerle bağdaşmayacağı duygusuna bile kapıldığımız olabiliyor. Göçmen işçi kitlesine, yine yer yer ve zaman zaman, "**köşeyi dönerek sınıf atlamayı amaçlayan**" bir

kitle gözüyle bakılabiliyor; ve onların, özel istemleri ne olursa olsun, bunların işçi oldukları unutulabiliyor.

Sonuç olarak, partimizin ve Avrupa parti örgütlerimizin, göçmen işçilere ilişkin olarak yeni politikalar oluşturmak ve yeni çalışma yöntemleri bulmak zorunda olduğu, açık ve ortadadır. Bunun üstesinden gelebilmek için, hepimize önemli görevler düşüyor ve zaman yitirmeden, bu işi başarmamız gerekiyor.

Kaynaklar:

- 1) Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Program Tasarısı, S. 46
- 2) Merkez Bankası bültenleri ve DESİYAB'ın, İşçi Şirketleri Değerlendirme Raporu, Ankara Kasım 1986 S. 5
- 3) Merkez Bankası Yıllık Bültenleri
- 4) DESİYAB İşçi Şirketleri Değerlendirme Raporu S. 2
- 5) Agy, S. 11-12

TBKP Program Tasarısı Değişiklik Önerileri

Süleyman ŞEN-
İngiltere

Ben bu yazımda yalnızca TBKP Program Tasarısına ilişkin kimi önemli gördüğüm değişiklik önerilerimi ve redaksiyona ilişkin önerilerimden önemlice bazılarını sunmak istiyorum. Ancak, baştan TBKP Program Tasarısını özü ve genel doğrultusu itibarıyla tamamen onayladığımı belirtmeliyim. Bu belge, bir yandan uzunca bir süredir üzeri kütlenmiş olan kimi Leninçi ilkeleri yeniden diriltmesi, öbür yandan ise, Marksizm-Leninizmin yaratıcı diyalektiğini doğmatizmin paslandırıcı etkisinden -en azından ülkemiz komünist hareketinin pratiğinde- arındırmaya yönelmesi bakımından, gerçekten tarihsel bir belgedir. Bu bağlamda TBKP Program Tasarısında; ülkemizde sosyalist devrimin maddi-teknik temelini genel olarak hazır olduğunun belirtilmesini, ancak bugün içinde bulunduğumuz, zorunlu (biz böyle değerlendirmesekte onyıllardır yaşanan) "stratejik" aşamanın devrimin nesnel ve özel koşullarının hazırlanması olarak saptanmasını; ve bunun gerçekleşmesi yolunun, yani Lenin'in "Solculuk" - Komünizmin Bir Çocukluk Hastalığı" yapıtında kapitalist ülkeler komünistlerine öğüdü doğrultusunda, devrime geçiş biçimi ve yaklaşım yolunun, Barış ve Demokratik Yenilenme olarak belirtilmesini; bu çıkış noktasından hareketle çizilen kapitalizmden sosyalizme geçiş yolunu; Lenin'in "politik demokrasiden başka bir yoldan sosyalizme varılmaz, proleterya demokrasi mücadelesi içinde sosyalist devrime hazırlanır ve demokrasiyi sonuna kadar ilerleterek sosyalizmi geliştirir" deyişinin, günümüz koşulla-

rında emperyalizmin artan demokrasikarşıtı eğilimi karşısında demokrasinin savunulmasının büyüyen önemi ve demokrasi mücadelesiyle sosyalizm mücadelesinin gitgide daha çok birbiri, ne yaklaşması ve bağlanması gerçeğinden hareketle, parti politikasında daha bir ete büründürülmesini; tüm bunlarla bağlı olarak, ve de günümüz dünyasının gerçekliklerini hesaba katarak, (aynı zamanda emperyalizmin özünü ve hiç bir mücadele biçiminin mutlaklaştıramayacağı ilkesini unutmadan) devrimin barışçı yolunun kaza nılması hedefinin konmasını; Türkiye'nin sosyalizme geçmesinin ne pek o kadar kolay ne de kaf dağının arkasında bir "uzak amaç" da olmadığından hareketle, yığınlar arasında sosyalist amacımızın propaganda edilmesinin yalnızca genel doğrular ya da varolan sosyalizmin tanıtılması temelinde değil, fakat aynı zamanda sosyalizmin Türkiye'de nasıl gerçekleşeceği, ne gibi biçimler alacağı üstüne yaklaşık öngörülerimizi de içermesi gereğine "Temel Amaç: Sosyalizm" bölümünde yanıt verilmiş olmasını- ve, çağdaş koşullarda (özel faktörün giderek artan rolünü de hesaba katarak) Komünist Parti'nin iç yaşam ve çalışmalarında yol gösterici olan demokratik merkeziyetçilik ilkelerinin -bu konudaki bölümde işlendiği şekilde- daha bir geliştirilip, olgunlaştırılmasını son derece yerinde ve yeni programımızın kesinlikle vazgeçilmemesi gereken temel özellikleri olarak değerlendirmekteyim.

Öneriler

1. TBKP Program Tasarısı doğal olarak birçok kişi tarafından fazla uzun bulunmaktadır. Şu andaki uzunluğu onun üzerinde tartışılmasını kolaylaştırıyor. Tartışmalardan sonra kesin biçimi venirken titiz bir çalışmayla kimi tekrarların ve gereksiz açıklamaların giderilerek belli bir kısaltmaya gidilmesi olanaklı ve yararlı olacaktır. Ancak bunu yaparken de elbette programımız partililer dışında da anlaşılabilir olmaktan çıkmamalıdır.

2. Taslakta bölümlerin dizilmiş biçimi kanımca kimi kavrama güçlüklerine meydan verici niteliktedir. Politikamızın mantıksal gelişimi doğrultusunu daha tam ve daha kolay anlaşılır şekilde ifade edebilmek için; (a) "Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş Yolu" ("Stratejik Çizgimiz"i ve "BDY için Diyalog ve İşbirliği"nin son iki paragrafını da kapsayarak) "Türkiye'nin Düzeni ve Durumu", bölümünün ardından ayrı bir bölüm halinde konmalıdır, (b) "BDY için Diyalog ve İşbirliği Politikası" bölümü (başlığından "Politikası" deyiimi çıkarılarak) "BDY Stratejisi ve Güçleri" bölümündeki "BDY'nin toplumsal güçleri" ve "BDY'nin politik güçleri" başlıklı alt bölümlerle başlamalıdır. (Böylece "BDY Stratejisi ve Güçleri" bölümü dağılmış oluyor).

3. "Giriş" bölümünde ülkemiz komünist hareketinin mücadele tarihi ve deneyimi 1920'lerden başlayarak özette aktarılmalıdır.

4. Bugün politik terminolojimizin askeri terimler ve kavramlardan ayıklan-

masının gereğine işaret etmekteyiz. Eski politik düşünce tarzımızdaki (sınıf savaşımı süreçleri, parti yaşamı vb. konularda) şematik ve mekanik eğilimlerin hızla giderilmesi zorunluluğu açıktır. Bu bağlamdan "strateji" ve "taktik" terimlerinin Program Taslağından tamamen çıkarılmasını öneriyorum. Programda bu terimler olmaksızın da politikamızı ifade edebileceğimiz gibi, böylece bu terimlere yüklenen anlam farklılıklarının yol açtığı, gerçekten öze ilişkin olmayan kimi kısır "strateji-taktik" tartışmalarını da aşabiliriz. Unutmayalım ki komünist hareket içinde bu terimler bugün bizim bildiğimiz anlamlarına süreç içinde kavuşmuşlardır. Lenin'in bir dönem "taktik"i çoğu kez "strateji" anlamında kullandığı olmuştur. Ancak daha sonraları ki "politik hat (doğrultu, çizgi)" ile "strateji"yi eşanlamli olarak, "taktik"i ise genel politik hatta bağlı olarak uygulanan "günlük ya da kısmi politikalar", "mücadele araç, biçim ve yöntemleri" anlamında kullanmaya başlamıştır. Stalin tarafından ve ardından tüm komünist hareket içerisinde özellikle Kominter'in 4., 5., ve 6. Kongreleri döneminde (ve de sonrasında) bu terimler giderek kalıplaştırılmış, şematikleştirilmiş, ve bu mekanik, şematik ve "sol" sektör eğilimlerin yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. Elbette bu terimlerden bir çırpıda ve her yerde vazgeçmek olanaklı olmayabilir, ama parti programında bunlarsız yapabiliriz, yapmalıyız. Örneğin, 6. sayfada "stratejik yönelis" yerine, 7., 27. ve 28. sayfalarda "stratejik çizgi" yerine "politik çizgi", 55. sayfada "stratejik amaç ve görevler" yerine "genel politik amaç ve görevler", 27. sayfadaki bölüm başlığında "Barış ve Demokratik Yenilenme Stratejisi ve Güçleri" yerine "Barış ve Demokratik Yenilenme Yolu ve Güçleri" ifadelerini kullanabiliriz (ki ileride yer yer "yol" terimi kullanılıyor), ve 7. sayfada "içinde bulunduğumuz stratejik aşama", 28. sayfada "BDY stratejisi" ya da 55. sayfada "BDY stratejik aşaması" derken "stratejik" kelimelerini çıkartırsak hiç bir anlam kaybına yol açmayız (aynı şekilde 28. sayfada "çıkarları bu stratejiyle uyum içinde olan toplumsal güçler"den sözederken "bu stratejiyle" yerine "BDY ile" diyebiliriz). 63. Sayfada ise, "mücadele taktik ve biçimleri" yerine "mücadele yöntem, araç ve biçimleri" diyebiliriz.

5. Günümüz koşullarında demokrasi ve sosyalizm arasındaki ilişkinin parti politikasında belirleyici önemde bir sorun olarak Leninci tarzda işlenmesi yeni programımızın temel bir özelliğidir. Ancak program gibi bir belgede tek bir ifade hatası bile bu soruna yeni yaklaşımımız konusunda belirsizlikler ve yanlış anlamalar doğurabilir, kimi eski anlayışların sürmesine yardımcı ola-

bilir. (Örneğin, 62. sayfadaki "Demokrasiden sosyalizme uzanan yol" ne demektir?. Bu, 7. sayfadaki "Demokrasi sosyalizmin vazgeçilmez niteliği olacaktır" ifadesi ile nasıl bağdaşır?...Herhalde sözkonusu yerde "BDY aşamasından sosyalizme uzanan yol" kasdedilmektedir.) Nitekim bu konuda kimi eski ve yanlış yaklaşımlara program üstüne tartışmalarda ne yazık ki sıkça rastlanmaktadır. Bir yönetim biçimi ve insan ilişkileri ve davranış ilkesi olarak demokrasi tüm sosyo-ekonomik formasyonlarda görülmüştür. Çeşitli demokrasi tipleri (antik demokrasi, burjuva demokrasisi, sosyalist demokrasi, vb.) öncelikle dayandıkları temel (alt-yapı) ve bunun kurumlaştırdığı sınıfsal egemenlik (sosyal-sınıfsal içerik) ile birbirlerinden ayrılırlar. Demokrasinin kurum ve kurallarında, işleyiş biçimlerinde ise, tarihsel gelişme açısından, hem bir değişme ve yenilenme hem de *giderek artmakta olan bir süreklilik* gözlemlenmektedir. Bugüne dek sorunun bu önemli *ikili* yönüne gereken dikkati gösterdiğimiz pek söylenemez. Öyle ki, komünistlerin demokrasiyle yalnız "sosyalizme varıncaya dek" o da salt "devrime hazırlanabilmek" gibi dar bir açıdan ilgilendikleri şeklindeki yanlış algılamaya (karşıtlarımızın bu yönde tahrihate ve suçlamalarının da etkisiyle) akıllarda yer edebilmiştir. Üstelik bu yanlış algılamaya ne yazık ki yalnızca karşıtlarımızda ve yığınların önemli bir kesiminde görülmekle kalmamaktadır. Örneğin, demokrasi mücadelesi ile sosyalizm ve devrim mücadelesinin karşılıklı ilişkisi üzerine konuşurken ya da "burjuva demokrasisi"ni eleştirirken zaman zaman "burjuva demokrasisi" ile "demokrasi" kavramlarını özdeşleştirici ifadeler kullanmamızın da bunda rolü olmaması mıdır?...İnsanlığın tarih boyunca çetin ideolojik ve politik mücadelelerle elde ettiği (düşünce, inanç anlatım ve örgütlenme özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, genel ve serbest seçim, referandum, gizli oy-açık sayım, vb) temel hak ve özgürlükler nasıl "burjuva demokrasisi" olarak görülebilir?... Kimileri (çok daha sınırlı da olsa) kapitalizmden de önce ortaya çıkan, kimileri kapitalizmde koşullarında işçi sınıfının, emekçi yığınların zorlu mücadeleleriyle koparılıp alınan (politik ve sosyo-ekonomik) tüm bu insan hak ve özgürlükleri sosyalizmde korunur, ve dahası en geniş yığınların yaşamının gerçekten bir parçası olması sağlanır, daha bir ete-kemiğe büründürülür ve genişletilir, bunlara yenileri eklenir.

Bu anlamda, insanlık (uygarlık) tarihi ki bunun sınıf mücadeleleri tarihi olduğunu biliyoruz- aynı zamanda demokrasi mücadelesi, demokratik hak ve özgürlüklerin kazanılması, uygulanması, geliştirilmesi ve genişletilmesi uğrunda sürekli bir mücadele tarihidir. De-

mokrasi ancak sosyalizmde sonuna dek geliştirilebilir; sonunda artık toplum kendi kendini yönetir hale gelince (gerçek demokrasi) bir egemenlik ve devlet biçimi anlamında demokrasi komünizm aşamasında devletle birlikte "söner", yok olur (Yani demokrasi, demokratik hak ve özgürlükler toplum üstünde bir "kurum, yasa ve kurallar" toplamı halinden toplum yaşamının vazgeçilmez, doğal norm ve alışkanlıkları haline dönüşür)...İşte insan toplumunun demokratikleşme sürecindeki bu sürekliliğin (değişme ve yenilenmenin yanısıra) bilince çıkarılması günümüz koşullarında çok daha büyük bir önem taşımaktadır. Bu anlaşılmadan ne parti içi demokrasinin geliştirilmesi, ne de demokratik yenilenme çizgisi, ne yeni politik kültür, ne kapitalizmden sosyalizme geçiş süreci, ne de devrimin barışçı yolunu kazanma hedefi, yeni yaklaşımlarımızın hiç biri kavranamaz, özümsemez.

6. Yeni politikamızın en çok tartışma konusu olan yönlerinden biri de NATO'ya, daha doğrusu Türkiye'nin NATO üyeliğinde yaklaşımımızdaki değişikliktir (40. sayfa). Genel anlamda NATO'ya yaklaşımımızda bir değişiklik olmadığı açıktır. Ancak, TBKP Programı Türkiye'nin NATO üyeliğinin henüz sürdüğü ve bu durumun ne kadar uzun olacağını bugün kimsenin- falcılığa kaçmadan- söyleyemeceği koşullarda (yani içinde bulunduğumuz aşamada) barış, güvenlik, silahsızlanma, ulusal bağımsızlık ve egemenlik, ekonomik kalkınma ve demokrasi çıkarları doğrultusunda yapılabilecekleri araştırıyor, gösteriyor. Ayrıca, ülkemizin NATO boyunduruğundan (onu henüz boynumuzdan atamadığımız süre içinde bu boyunduruğun bize biraz daha rahat nefes alıracak şekilde gevşetilmeye çalışmasından öte) hepten kurtulmasının şimdiki kadar tek üzerinde durduğumuz NATO'dan çıkmaktan başka bir yoluna da işaret ediyor. Bu, "her iki askersel paktın eşzamanlı (yani aynı anda) kaldırılması (feshedilmesi)"dir. Bugün çok daha geniş güçlerin dile getirdiği bu istemin gerçekleşmesiyle doğal olarak hem Türkiye NATO'dan kurtulmuş olacak, hem de dünya barışına çok önemli bir katkıda bulunmuş olacaktır. TBKP, iyi bakıldığında kolayca görülebileceği gibi, bu her iki yolu da tanıyor, ancak bugün dikkatleri çok daha geniş destek gören (daha da görebilecek olan), daha bugünden ulusal bağımsızlığı ve barışı güçlendirici pratik sonuçlar almayı sağlayabilecek olan ve bir ülkenin NATO'ndan çıkmasından daha büyük değer taşıyan seçenek üzerinde yoğunlaştırmayı öneriyor. Bu iki yoldan hangisinin daha gerçekçi olduğu ise pratikte görülecektir. Nitekim kendimizi yalnızca bu yeni seçenekle sınırlamadığımız "ilerleme sağlanamazsa, Türkiye NATO'nun askeri kanadından çekilme-

lidir" ifadesinde görülebilir. Ancak, BDY aşamasının kimi benzer hedeflerinde olduğu gibi (Kürt ulusal sorununun adil, demokratik ve barışçı çözümü vb.), bunu da kanımca daha "geniş" ifade edebiliriz; örneğin, "NATO üyeliğini gözden geçirmeli ve öncelikle askeri kanadından çekilmelidir" ifadesi partimizi şu veya bu yönde bir kısıtlamadan kurtarabilir.

7. TBKP Program Taslağında Kürt ulusal sorunu BDY mücadelesi çerçevesinde (48. ve 49. sayfalar) ve sosyalist Türkiye bağlamında (58. ve 59. sayfalar) olmak üzere iki yerde ele alınmaktadır. Hedefimizin "adil, demokratik ve barışçı bir çözüm" olarak formüle edilmesi kanımca son derece yerinde bir politik tutumdur; çünkü hem böyle bir çözümün gerçekleştirilmesine ilişkin ilkesel tutumumuzdan, bağımsız politikamızdan ödün vermiyoruz hem de diğer demokrasi güçleriyle bu konuda diyalog ve işbirliğine açık bir politika izliyoruz, ve dahası sorunu bir yönüyle Türkiye'de "devrimin barışçı yolunun kazanılması" (63. sayfa) amacıyla, bir diğer yönüyle ise konunun bölgesel ve uluslararası boyutlarıyla ele alınması gereğiyle, dünyada ve bölgede toplumsal ilerleme ve barışın çıkarlarıyla ilişkili olarak ele alıyoruz. Ancak bu yaklaşımımızın Taslakta yansımalarının bir eksik yönü kanımca "Kürt halkının T.C. devleti sınırları içinde gönüllülük ve eşit ulusal haklılık temelinde birlikte" (48. sayfa) yaşaması durumunda "eşit ulusal haklılık"tan öte birşey söylenmemesidir. Elbette bugünden somut hedefler konması (geçmişte "özerklik" önermemiz gibi) doğru değildir, ama kanımca "iki ulusun ortak devletinin somut örgütlenme biçiminin eşit ulusal haklılık ve her iki halkın çıkarları temelinde düzenleneceği"nin BDY veya Sosyalist Türkiye bölümünde belirtilmesi uygun olacaktır.

8. TBKP Program Taslağının "Çağımız ve Dünyadaki Durum" bölümünde "kurtulmuş devletler", "Asya, Afrika ve Latin Amerika'da sömürgeciliğin zincirlerini kırarak özgürlüğüne kavuşmuş ülkeler," "Üçüncü Dünya ülkeleri" ve "gelişmekte olan ülkeler" terimleri aynı ülkeler grubu için kullanılmaktadır. Marksist bilimcilerin bu konuda tek bir terim üzerinde anlaşamadıkları doğrudur. Ama bu bizim dolaşımdaki tüm terimleri kullanmamız için bir neden olmamalıdır. "Üçüncü Dünya" teriminin bilimsellikten uzak olduğu bugün genel kabul görmüş bulunmaktadır. Hep bağımsız olmuş, bağımsızlığına 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde kavuşmuş, kimi sosyalist-yönelimli, kimi çoktandır kapitalist gelişme yolunda, kimi ise hala yol kavşağında sallantılı duran (çoğu hala emperyalizme ba-

ğımlı) tüm bu ülkelerin başta gelen bir ortak özelliği tüm farklılıklarına rağmen-gelişme düzeylerinin görece geriliğidir. Bu nedente kanımca "gelişmekte olan ülkeler" deyimi bu ülkeler grubunun konumunu en iyi ifade etmektedir. "Özgürük", "kurtuluş" gibi tanımlanmaya muhtaç, tersi durumda birçok insanda soru işaretleri uyandırabilecek terimler yerine ise, örneğin "politik bağımsızlığını kazamış ülkeler" gibi daha açık bir terim de kullanılabilir. Bu konuyla ilgili olarak, sosyalist-yönelimli ülkelerin "sosyalizmi kurma yolunda" (13. sayfa) değil de "sosyalizmin maddi-tekniğin temellerini atma yolunda" olduklarını söylemek kanımca daha doğru olacaktır. Günümüzün önde gelen Sovyet akademisyenlerinden Profesör Yuri Krasin'in "Ekim Devrimi ve Günümüz Dünyası" başlıklı yazısında -herhalde yakın geçmişin deneyimlerinden kalkarak- önemle işaret ettiği gibi, "gelişmekte olan ülkelerde sosyalist değişime geçiş daha da zordur... Bu devrimlerin ekonomik programlarının yeni bir uluslararası ekonomik düzenin ivediliği ile yüz yüze kaldığı artan bir şekilde anlaşılıyor. Ancak, zorluklarla ve çelişkilerle dolu, ilerici gelişim için uzun-vadeli bir perspektif olarak sosyalist-yönelime gerçekçi bir yaklaşım zorunludur. Deneyim gösteriyor ki sosyalist-yönelim varolan koşulları ve olanakları hesaba katmalı, tüm devrimci ve demokratik güçlerin uluslararası ekonomik ve politik sistemi eşitlik ve adalet ilkelerine uygun olarak yeniden biçimlendirmek için uluslararası dayanışması ile eşgüdümlemelidir." (abc) Bunun yerine politik iktidar gücüne ve sosyalist topluluğun yardımlarına dayanarak bir an evvel "sosyalizmi kurma"ya girişme eğilimlerinin olumsuz sonuçlarını biliyoruz.

9. Yeni programımızda ülkemizin yüz yüze bulunduğu "kalkınma" sorunu olanca önemiyle ve çeşitli boyutlarıyla ele alınmıştır. Bunun Türkiye'nin başlıca ulusal sorunlarından biri olduğunu bilincindeyiz, ve politikamızda buna gereken önemi vermeliyiz. Öte yandan bu konuda tek yanlılığa da kapıları kapatmalıyız. Ne var ki 34. ve 35. sayfalardaki "Ancak ekonominin ulusal temellerini güçlendirmek, sanayileşmek, modernleşmek ve üretimi arttırmak yoluyla emekçilere ulusal gelirden daha büyük bir pay sağlamak ve halkın ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılama düzeyini adım adım yükseltmek olanaklıdır. Halkın refahının ekonomik koşulu hızla kalkınmaktır." (abc) ifadesi kanımca böyle bir tek-yanlılık ifade etmektedir. Bu cümlelerin ardından "Yeni ekonomik politikayı yeni bir sosyal politika ile bütünleştirmeden, emekçilerin alım gücünün sürekli düşmesine karşı önlemler almadan kalkınma yoluna girilmiş olmaz" denmesi ye-

terli değildir. Oysa bu soruna yaklaşımımız konuyla ilgili 44, 45 ve 46. sayfalarda daha net dile getirilmiştir. ("Emekçilerin yaşam koşullarının kötüleşmesinin durdurulması ve bir iyileşme sağlanması gerçekleştirilmeden, ülkemiz de demokratik bir kalkınma yoluna giremez. Emekçilerin durumunda hissedilir bir iyileşme sağlanması ertelenmez bir görevdir."). Fakat yukarıdaki "ancak" ve "koşul" ifadeleri "kalkınma, sanayileşme ve modernleşme sağlanmadan halkın refahi ve ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarının karşılanması düzeyi yükseltilemez, olsa olsa kötüye gidip durdurulabilir" izlenimi yaratmaktadır. Bu ise, ulusal kaynakların ve gelirin daha adil dağılımı gereğinin ve olanağının yadsınması anlamını taşır. Kuşkusuz varolan kalkınma düzeyi objektif bir sınırlama getiriyor. Kaynakların dağılımını varolan durumda istediğimiz kadar değiştirelim fazla bir yol alamayız. Ancak bu şu andaki hiç te küçümsenmeyecek kaynak israfını ve son derece adaletsiz gelir dağılımını gözden kaçırmaya da yol açmamalıdır.

10. "Çağımız ve Dünyadaki Durum" bölümünde günümüzde toplumsal ilerlemenin ana itici güçlerinden başta uluslararası işçi sınıfı hareketinin, onun öncüsü komünist hareketin ve demokratik yığın hareketlerinin değerlendirilmesine son derece kısa yer verilmiş olması bir eksikliklerdir. Buna bağlı olarak, "Komünist Partisi" bölümündeki dünya komünist hareketi, proletarya enternasyonalizmi ve enternasyonalist dayanışmaya ilişkin paragraflarını (69. sayfa) büyük bölümüyle metnin bu kısmına aktarılması daha yerinde olacaktır.

11. "Savaş ve Barış" bölümünde "çağımızın temel çelişkisi" "sosyalizm ile kapitalizm arasındaki çelişki" olarak ifade edilmektedir. (10. sayfa). Böylesi genel bir teorik soruna programda yer vermek gereksizdir. (Ayrıca, "sosyalizm", "dünya sosyalizmi", "sosyalist dünya", "(dünya) sosyalist sistem(i)", "sosyalist topluluk" terimlerinin yerli yerinde kullanılmasında da daha titiz olunmalıdır. Titiz olunmayan örnekleri izlememeliyiz. Örneğin, "sosyalizm" (a) bir düşünce akımı, (b) bu düşünceyi rehber edinmiş politik hareketi, (c) bu düşüncenin pratiğini, sosyalist ülkeleri ifade eden geniş kapsamlı bir terimdir. Dolayısıyla sözkonusu yerde aslında (yaklaşık aynı anlama gelen "dünya sosyalizmi" de değil - 11. sayfada olduğu gibi-) "sosyalist dünya" veya "dünya sosyalist sistemi" veya daha doğrudan "sosyalist ülkeler" demek daha yerinde olurdu. Bunun gibi, 14. sayfada da "sosyalizm ve emperyalizm arasında yaklaşık bir askersel ve stratejik

denge"nden söz ederken "sosyalist sistem" ve "emperyalist-kapitalist sistem" terimlerini kullanmak daha yerinde olacaktır.

12. Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfının, emekçilerin ve aydınların mücadelesi anlatılırken bunun "bugünkü aşamada" diye tanımlanması gerekmektedir. (Böylece Yeni Yol'daki, burada sosyalizm hedefinin de belirtilmesini öneren, bir yazıda olduğu türden yanlış anlamalar da önlenebilir).

13. "Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri barışı, ulusal egemenliği koruyup güçlendirmek... için mücadele ediyorlar." (13. sayfa) derken, "halkları" da eklemek gerekiyor; çünkü ülkeler denince akla gelen devlet yönetimlerinin önemli bir bölümünün bu mücadele içinde olduğu kuşkusuz söylenebilir.

14. "Bağımlı tekelci militarist oligarşinin yürüttüğü politika... ulusal egemenliği tehlikeye atma... politikasıdır" (26. sayfa) demekle yetinmemeli, bunun aynı zamanda "her geçen gün daha zayıflatma" olduğunu da eklemeliyiz.

15. Barışın korunması ve demokrasinin kazanılması ile çıkarları uyum içinde olan küçük-büyük bütün sanayici ve işadamlarını "ülke ekonomisine katkıda bulunmak isteyen" (30. sayfa) olarak değil, ya "katkıda bulunan" (28. sayfa) ya da daha da iyisi "katkısı olan" (52. sayfa, şeklinde tanımlamak daha doğru olacaktır. Çünkü bu ne onların öznel tercihidir, ne de biz onlardan böyle bir tercih yapmalarını istemek durumundayız.

16. Sol akımların salt "kapitalizmin olumsuz sonuçlarına" (32. sayfa) değil "kapitalizme ve onun olumsuz sonuçlarına karşı çıkma"sından söz etmek herhalde gerçeği daha tam yansıtır.

17. Ülkemizde sosyal-demokrasinin örgütsel bölünmüşlüğü (32. sayfa) en azından görece uzun bir süre kalıcılığı üzerine bir saptamamız olmadığına, olmayacağına göre programda bunun belirtilmemesi daha uygun olacak, üstelik yarı (örgütsel bölünmenin artık kalmadığı koşullarda) sosyal-demokrat hareket içinde daha da artabilecek ideolojik-politik ayrılıkları bizim, bu ifadeden kalkarak, bir olumsuzluk olarak gördüğümüz şeklinde yorumlamalara meydan verilmemiş olacaktır.

18. "Bağılantısız ülkeler hareketinde gözlemci olarak yer alınmalıdır" istemi özünde haklı ve doğru olmakla birlikte, bir yönüyle bu yalnızca Türkiye'nin eğilimine bağlı olmadığından (hele Türkiye'nin NATO üyeliğinin en azından

politik planda sürdüğü koşullarda), diğer yönüyle böylesi sorunlara esnek ve gerçekçi yaklaşımlarımızla yeterince uyumlu olmadığından, bu istem "bağılantısız ülkelere bağlar güçlendirilmeli ve bu hareket içerisinde ilk adımda gözlemci olarak yer alınmaya yönelinmelidir" şeklinde ifade edilmelidir.

19. TBKP'nin ileride oluşabilecek bir "barış ve demokrasi güçlerinin ortak hükümeti"ne katılma hedefi (54. sayfa) "koşulları uygun görürse, katılacaktır" sözleriyle biraz kaba bir şekilde ifade edilmiş oluyor. Bu hem belirli bir "isteksizlik", hem de diğer güçlerden tamamen bağımsız, tek-yanlı bir eylem çağırışı yapıyor. Oysa "koşullar uygun olduğu takdirde... katılmaya hazır olacaktır" şeklinde bir ifade kullanmak daha uygun olacaktır.

20. Ülkemizde barış hareketine etkin olarak katılması öngörülen toplumsal güçler ve örgütleri sıralanırken (10. sayfa) kullanılan ifade "yanısıra" kelimesinin araya uygunsuz bir şekilde girilmesi sonucu anlaşılması zor hale gelmiştir. Bu kelimenin çıkarılması hiç bir anlam değişikliğine yol açmaksızın bu sorunu çözecektir.

21. "Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkeler"den söz ederken araya "diğer" kelimesini koymak gerekir (11. sayfa)

22. Asya, Afrika ve Latin Amerika "halklarının özgür ve bağılantısız bir yaşam sürdürebilmesi"nden söz ederken (13. sayfa) "bağılantısız" terimini kullanmak ne gereklidir, ne de terminolojik olarak yerindedir.

23. Aynı sayfada emperyalizmin "sosyal ölç" politikasını anlatırken, "tarihsel olarak *yitirilmiş bulunan* dünya egemenliği" "*yitirmiş bulunduğu*" şeklinde etkin ve daha net ifade edilebilir.

24. Ülkemizde burjuva demokratik rejim geleneği irdelenirken (24. sayfa) kullanılan "bütün kurum ve kurallarıyla sürekli var olamamıştır" ifadesinden sanki, yalnızca zaman zaman kesintiye uğramıştır, anları çıkabiliyor. Oysa, "bütün kurum ve kurallarıyla" diye tanımlandığına göre, durum bunun tam tersidir. O zaman "bazı çok kısa aralar dışında hiç bir zaman var olamamıştır." demek daha doğru olacaktır.

25. "Parlamentar düzen" (31. sayfa) yerine "parlamentar rejim" terimini kullanmak gerekir.

26. Silahlı Kuvvetlerin katmanlarını sıralarken (38. sayfa) subayların ardından *astsubayların da* ayrıca belirtilmesi unutulmamalıdır.

27. "Politik hakları ellerinden alınmış

yurttaşların bu hakları geri verilmeli" (39. sayfa) isteminin başına "yurttaşlık" hakkı da eklenmelidir.

28. Türkiye'nin silahsızlanmadan yana bir dış politika hattı formüle edilirken (40. sayfa, 1. paragraf) "nükleer ve konvansiyonel silahların eşit güvenlik temelinde azaltılması" hedefinin "gide-rek tüm nükleer ve öteki yığınsal kırım silahlarının ortadan kaldırılması" ile tamamlanması yerinde olacaktır.

29. Aynı sayfada Balkanlar ve Doğu Akdeniz için, bölgedeki barış güçlerinin ifade edildiği şeklinde, yalnızca nükleer değil, aynı zamanda *kımsaya* silahsız bölge hedefi konması, ve daha kolay anlaşılır olması açısından "ekolojik" yerine "çevre korunması" teriminin kullanılması uygun olacaktır.

30. Yeni politik kültürün öğelerini sıralarken (52. ve 53. sayfalar) "akılcı, demokratik, yurtsever ve hümanist" düşüncelerin arasında "barışçı" düşünceden de söz edilmelidir (hatta "sol politik kültür" sözkonusu olduğunda buna "enternasyonalist" düşünce de eklenebilir).

31. "Sosyalist Türkiye" bölümünün demokrasi ve özgürlüklerle ilgili paragrafında (59. sayfa) "kişi ve fikirlerin dolaşımı" yerine (düşünce, vicdan ve) "anlatım özgürlüğü" ve "seyahat özgürlüğü" kavramları daha anlaşılır olacaktır. Yine aynı yerde "bütün bu kişisel ve kolektif hak ve özgürlükler, emperyalizmden... koparıp alınacaktır" (abç) yerine "...emperyalizmin... direnci kırılarak elde edilecektir" demek herhalde daha doğru olacaktır.

32. "Komünist Partisi" bölümünde "TBKP Marksizm-Leninizmin... bütün ilkelerini eskimiş ve geçersiz sayan görüşleri de, Marks, Engels ve Lenin'in bütün fikirlerini donmuş bir kalıp olarak ele alan yaklaşımları da reddeder" (66. sayfa, abç) cümlesindeki "bütün" sözcükleri bir anlam katmadığı gibi, tersine anlam kaymasına yolaçabilecek niteliktedir.

33. Aynı bölümde, (68. sayfa) temel örgütleri partiyi "işçi sınıfıyla, emekçilerle, aydınlarla, gençlik ve kadınlarla" yerine "işçi sınıfı, emekçi, aydın, gençlik ve kadın *yığınlarıyla*" bağlayan halkalar olarak tanımlamak daha doğru olacaktır.

N. Sargın ve H. Kutlu
aleyhine açılan dava
ve

Türkiye'de insan hakları
uğruna mücadele

çıkıtı

Fiyatı: 1.- DM
İsteme: INFOMEDIA